

ЗНАЧЕНИЕТО НА ИСТОРИЯТА

Повестност всякого народа е негов нравствен живот. Народ без повестности е мъртав нравствено и подобен е чловеку, кой после смъртта си никакво възпоменание на свят не оставе. Както собствено всякому чловеку е мило и драго да слуша за свои деди и прадеди, а най-паче, ако нихна дела са били славни, той ся старай да следува техни примери и даже да ги надмини в дела си, така и въобще цял народ желай и люби да знай прошедши дела своих праотцев, старай ся да се покажи по-достоеен от тях и да заслужи тяхна слава.

Повестност е най-полезна от сички науки, защо самата можа да управи чловечьски дела и живот в благоденствие.

Чловеку, узнаваш добре и истинно от какви причини негови праотци са живели благополучно на свят, заслужили чъст и слава, а от какви же са подпадали в беда, зло и горки страдания, навлекли на себе си презрение и мързост света, може има най-добро ръководство и правило в живота си.

Того ради повестност трябва да ся основава на сама истина и да е изключена от всякаго предрасаждения, суеверие и пре-страстие, т. е. та трябва да опиши истинно и искрено зли и добри дела прошедших временах, да им даде естествен ход, както са оставали, без да меси извънестествени и чудотворни мечтайни и измислени явления, кои никаква связ нямат с чловечьски тленни и веществени дела!

Иначе та, вместу да принесе ожидаемая полза потомцем, повеч може да ги заблъди и повреди, внушивша им страх и мекушавост, щото да ся оставят в мъртва недвижность, ожидающе от слепаго счастье всяко добро и зло. Защото въобще сички народи от естественаго си самолюбие почитат старини си за свети, какви и да са били. Такива примери можем виде

твърде много в собствена повестност всякого народа, а йеще повеч във всемирная, както и живи йеще примери се виждат в многих днешним народам, най-паче в Азия, кои ся държат свето от стари си обичаи и попредание, ако някой си от тях да не им са веки полезни в настоящий век и ако да са явни глупави предрасъдие и суеверие. Най-ясен пример того представя нам многочислений хиндистански народ, кой, ако и да е най-стар народ на свят и първи е развил науки и изкуства в себе си, първи просветил почти цял свят и днес йеще много чръпи от тамо учений свят Европи, обаче той оставш в стари си баснословни предрасъдие и отдаваящ всяка световна случка, зла или добра, богам си и невидимим мечтайним духам, остал е в него состояние и до днес, изгубивш мъжество и дързосърдие и по-падал е последователно ту под игом одного губителя завладе-теля, ту под игом другого.

Но собствена повестност одного самого народа не можи заключи в себе си сички примери, кои са нужни да управят живот днешнаго чловека, живеяща в общество настоящего века. Тях примери можи ги видя чловеку във всемирная повестност, в коя и он е участвувал и тии примери от дън на дън ся умножат и пишат от ученаго свята, защо сичко, що ся пиши всеки дън, вхожда във всемирна повестност чловечьства. . .